

Középpontban a középkor

Ezzel a főcímmel, *Ásótól a vitrinig* alcímmel látható a Budapesti Történeti Múzeum (BTM) Vármúzeumának időszaki tárlata, amely az ismétlődő járványzáratok miatt az intézmény honlapján (varmuzeum.hu/kk5.html) díjmentesen is elérhető. A pandémia miatt döntöttek úgy a rendezők, hogy a szakszerű bemutató mellett interaktív formában, játékosan is megközelíthetővé tegyék a kiállítás anyagát, képregényszerű kérdésekkel és kártyákkal.

A BTM immár fél évtizedes hagyománya, hogy az előző évi ásatások legérdekesebb, megtisztított, konzervált és kiállíthatóvá tett darabjait bemutatja a közönségnek. A mostani tárlatra kiválasztottak közül a legrégebbiek (XIII. századiak) egy Árpád-kori temető-részlet feltárásakor Rákoscsabán (Budapest XVII. kerület) a Zrínyi utcában folyt csatornázási munkálatok során kerültek elő. A két méter széles és tizenhárom méter hosszú kutatóárokban, tizenhét sírból ötben találták mindazt, mi most megismerhető. A legérdekesebb darabok a tarkónál, a fül alatt viselt, akkoriban jellegzetes, s-végű hajkarikák, páronként azonos méretben, amiket férfiak és nők egyaránt hordtak. Ezüsből készült az a csavart formájú gyűrű is, ami az egyik csontváz ujján maradt meg.

A XV. századból származó keresztény kegytárgyakra a XIII. kerület vízfogói városrészén, a Népfürdő utca 47. sz. alatt leltek rá. Ott ásták elő az aranyozott ezüsből készült, háromkaréjos végű szárrakkal ellátott kereszt alakú, láncon viselt medált és az ugyancsak kiállított, hasonló formátumú, arasznyi ereklyetartót. Ez utóbbi fedelét Krisztus-korpusz domborműve díszíti. Merőben prózai és köznapi rendeltetésű a kacskaringósra kalapált sarkantyú, amely háborúban vagy békében egyaránt jó szolgálatot tehetett.

A középkori Buda és Óbuda között húzódott a gyógyforrásra utaló elnevezésű Felhévíz települése, amely már a korai XII. századtól öregeket, betegeket befogadó ispotályt is működtetett. A spanyol földön alapított XVI. századi Szent Benedek-rend szerzetesei a rászorultak ápolására szakosodtak, és a német Barmherzige Brüder elnevezéssel alapították 1806-ban Budán, ezen a helyen Irgalmasrendi kórházat. A kisebb-nagyobb házak helyén 1903-ban tervezte és emelte Kiss István Fligauf Károly építésszel azt a neogótikus épületet, amely most is fogadja a betegeket az ország egész területéről. A rend és a kórház régi jelszava: „*Kapunk tárva, a szívünk még inkább*”. Az udvaron folytatott ásatásokon, egy középkori kőépület romjai között a ház egykori padlóján bukkantak egy cserép perselyre, amely tele volt középkori pénzekkel. Az összesen 318 darab érmét sikerült csipesszel úgy kiszedni, hogy a kerámia korszó nem sérült meg. Az edénybe a XV. század elejétől a XVI. század kez-

Fehér mázas kerámia pohár vörös festéssel (15-16. sz., fotó: BTM Keppel Ákos)

detéig dobálták a pénzeket. A legrégebbiek az itáliai Aquileiából valók. A lelet kétharmada Hunyadi Mátyás (1458-1490) korából származik, a legkésőbbiek a Jagelló II. Ulászló (1490-1516) király verette, amint az a rajtuk domborodó arcmásból és a feliratokból kiderült. Az udvar déli felén egy másik középkori ház maradványai is előkerültek, valamint két kút, amelyek feltöltése gazdag késő középkori leletanyagot tartalmazott. Egyszerűségében is dekoratív egy ablakra való kovácsoltvas rács, akárcsak egy fehér mázas cserép pohár, hasán vésett, dőlt pálcika-mintákkal, nyakán és szájának peremén pettyegedett vörös gyöngysorral, alján pedig festett piros csíkkal.

A Karmelita Udvar ásatásain a szakértőket is meglepte a feltárt törökkori üveg együttes színvonal. Hártavékony fala miatt csodaszámba megy, hogy egyáltalán fennmaradt. Az Oszmán Birodalom üvegművészete nem volt ilyen minőségre képes, ezért a feltételezések szerint ezeket az üvegtárgyakat a mai Németország területéről szerezhették be az utolsó budai pasa, *Abdurrahman* számára. A több tucatnyi konyhakészletben az áttetsző, színtelen tárgyak mellett a türkiz pohár, a borostyánsárga váza, a csavartnyakú palack és a tejüveg rátétes csíkokkal díszített butélia említendő meg. Szomszédságukban különféle állati csontvázak – tevekoponya, háromszarvú kecskefej, lótetem – hívják fel a figyelmet.

Wagner István

Árpád-kori, s-végű ezüst hajkarikák (13. sz., fotó: BTM Vármúzeuma)

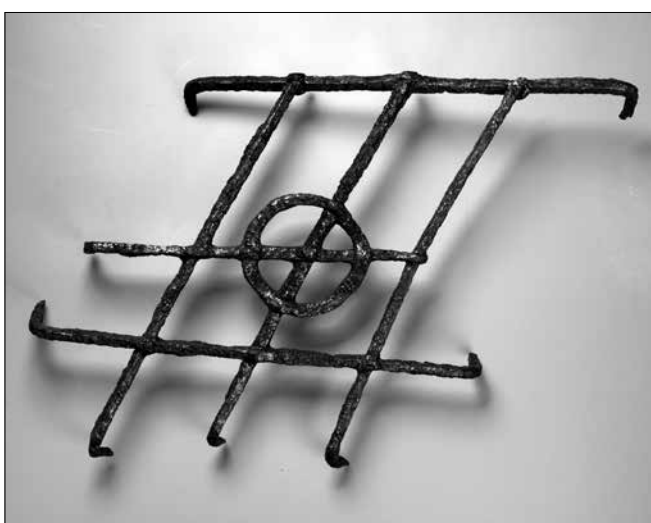
Kalapált vas sarkantyú (15. század, fotó: BTM Keppel Ákos)

Cserép perselyből előkerült ezüst pénzérmék a 15.-16. századból (Fotó: BTM Tihanyi Bence)

Ezüst ereklyetartó Krisztus-korpusszal (15. sz., fotó: BTM Tihanyi Bence)

Kovácsoltvas ablakrács (15-16. század, fotó: BTM Keppel Ákos)